

Næringsliv, handel og verdikjeder som motorer for utvikling

Fattigdomsreduksjon og rettferdig fordeling forutsetter bærekraftig økonomisk vekst, næringsutvikling, jobbskaping og et velorganisert arbeidsliv. En ansvarlig og lønnsom privat sektor i sør er avgjørende for dette, fordi den skaper arbeidsplasser og genererer skatteinntekter.

Bistand alene kan ikke løfte land ut av fattigdom. Erfaringen viser at investeringer og handel skaper mer varig utvikling enn overføringer alene. Norsk utviklingspolitikk bør derfor i større grad innrettes mot å mobilisere privat sektor, utvikle verdikjeder og legge til rette for handel som skaper arbeidsplasser og skatteinntekter i utviklingsland.

Afrika vil i løpet av de neste tiårene få flere mennesker i arbeidsfør alder enn noe annet kontinent. Med riktig politikk kan det bli en av vår tids største vekstmotorer. Samtidig krever det investeringer, fungerende markeder og ansvarlige verdikjeder.

Stortingsmeldingen bør derfor slå fast at **jobbskaping og næringsutvikling i utviklingsland er sentrale mål i norsk utviklingspolitikk for å fremme fattigdomsreduksjon og redusert ulikhet**, og at privat sektor er et viktig virkemiddel for å nå utviklingspolitiske mål.

Nye arbeidsplasser kan ikke vedtas. De skapes gjennom investeringer, fungerende verdikjeder og stater som har kapasitet til å regulere og skattlegge. I mange afrikanske land utgjør skatteinntektene fortsatt bare rundt 15% av BNP, blant annet fordi den formelle økonomien er liten og investeringene lave. Samtidig viser erfaring at anstendig arbeid, næringsutvikling, og økte skatteinntekter ikke bare kan redusere fattigdom og styrker velferden lokalt, men også bidrar til stabilitet globalt. Som Sør-Afrikas ambassadør formulerte det: «Inclusive growth gives domestic resilience which turns into global stability”.

Hva må til?

1. Sysselsetting gjennom verdikjeder og sektorutvikling

Landbrukssektoren har i mange utviklingsland et særlig stort potensial for jobbskaping og økt verdiskaping. Dette realiseres best gjennom støtte til lokal prosessering, markedsutvikling og sektorbygging, forankret i landets egne prioriteringer. Hele verdikjeder og sektorer må utvikles, ikke bare enkeltprosjekter.

2. Infrastruktur som legger til rette for næringsliv

Fysisk infrastruktur er en forutsetning for at næringsliv kan produsere og nå markeder. Like viktig er den ikke-fysiske infrastrukturen: tilgang til kapital, digitale tjenester og stabile rammevilkår og fungerende markeder. Norsk støtte bør adressere begge.

3. Formalisering av uformell sektor

I mange utviklingsland foregår store deler av økonomien i den uformelle sektoren. Overgangen til formell sektor er avgjørende, men den må oppleves som en reell gevinst for lokale aktører. Å skape flere jobber i privat sektor i Afrika forutsetter at små, ofte enkeltpersonsbaserte virksomheter i uformell sektor løftes gjennom skalering til formelle, produktive og voksende selskaper. Det krever forenkling av rammevilkår, tidlige investeringer, tilgang til markeder, kompetent mentor- og eieroppfølging og insentiver som gjør formalisering lønnsomt.

4. Handel og mobilisering av næringslivet

Næringslivet ser i økende grad til afrikanske markeder, ikke minst i lys av klimaendringer og geopolitisk uro, der behovet for å diversifisere forsyningskjeder og markeder vokser. Men de samme forholdene som gjør Afrika strategisk interessant, skaper også barrierer. Her må norsk utviklingspolitikk inn med målrettede virkemidler, som garantiordninger og andre former for risikoavlastning og handelsavtaler, som kobler norske aktører på markeder der de har reell merverdi. Katalytisk bistand i form av tidligfase-støtte og partnerskapsplattformer der næringsliv, sivilsamfunn og forskningsmiljøer møtes, er vist å endre investorers risikoforståelse og legge grunnlag for investeringsbeslutninger av høyere kvalitet. Økt ansvarlig handel og privat sektor engasjement i nye markeder krever også kompetanse og nettverk. Her kan aktører som har god kjennskap til Afrika og fremvoksende markeder spille en sentral rolle i kompetanseheving og nettverksbygging. Handel som gjøres riktig, med hensyn til arbeidstakerrettigheter, leveinntekt og miljø, er et kraftfullt utviklingspolitisk verktøy. Norske interesser og utviklingsmål trenger ikke stå mot hverandre når virkemidlene er riktig innrettet.

5. Trepertssamarbeid og organisert arbeidsliv – en norsk styrke

Norge har gjennom flere tiår utviklet et tett samarbeid mellom stat, næringsliv og arbeidstakere. Dette trepartssamarbeidet har bidratt til et velorganisert arbeidsliv, stabile samfunn og rettferdig fordeling. Dette er ikke en abstrakt modell, men erfaringer Norge kan bidra med internasjonalt. Et regulert næringsliv, sterke institusjoner og et sivilsamfunn som fremmer arbeidstakerrettigheter og menneskerettigheter er en forutsetning for varig og inkluderende økonomisk vekst.

For at disse tiltakene skal gi varig effekt, må de støttes av erfaring, kompetanse og koordinering på tvers av aktører. Norge har opparbeidet nettopp dette, og norsk sivilsamfunn spiller en sentral rolle i å legge til rette for investeringer og ansvarlig næringsliv på bakken. Dette er ikke ny utviklingspolitikk. Vi vet hva som virker. Politikken må følge etter.

Vi som står bak dette innspillet representerer sivilsamfunn, næringsliv og arbeidslivets parter, og inviterer til møte for å utdype disse anbefalingene.

Vi som står bak dette innspillet:

Norges Vel, Anita Sæbø, Utenlandssjef

Fairtrade, Tone Faugli, Daglig leder

LO, Liv Tørres, Avdelingsleder Internasjonal avdeling

NHO, Petter Tollefsen, Direktør Internasjonal avdeling

NABA, Solveig Tangen, CEO

Etisk Handel, Heidi Furustøl, Daglig leder

Kirkens Nødhjelp, Anne Cecilie Kaltenborn, Generalsekretær